

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת שופטים, ד' אלול תשע"ד

אחריות ההנהגה

פרשת שופטים העוסקת רובה ככולה בהנהגה של עם-ישראל, מכונה פרשת המשכן = מלך, שופט, כהן, נביא. כיצד עליהם לנהוג ולהתנהג, לא פחות חשוב מכך כיצד על העם להתייחס כלפיהם. מורא המלך, עשיית הציווי של השופטים אפילו על שמאל שהוא ימין וימין שהוא שמאל, דברי הכוהנים בטרם יציאה למלחמה וכו'.

עם הרוצה לחיות כראוי בארצו, צריך שתהיה לו הנהגה ראויה. ההנהגה עצמה אמורה להיות מאוזנת ע"י גורמים שונים שאינם תלויים אחד בשני, על מנת ליצור איזונים בין הכוחות.

ישנו קשר מעניין בין פתיחת הפרשה לסיומה. הפרשה פותחת בפסוק: "שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשֹׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשֹּׁפֵט צֶדֶק". על השופט והשוטר להיות בשער העיר, אל לו להיסגר בד' אמותיו במגדל השן. אלא עליו לחוות את חיי העם, אכן מרדכי ישב בשער המלך. בשער העיר מתרחשים חיי העיר: המסחר, המקח וממכר וקביעת שער המדד והמחיר.

הפרשייה המסיימת את הפרשה היא עגלה ערופה. פרשייה זו מתחילה בעובדה מעניינת: "כִּי יִמְצָא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכּוֹהוּ". חללים נמצאים בהרבה מקומות, אך כאשר הם נמצאים באדמה שלך, בטריטוריה הפרטית שלך, אזי יש לך אחריות כלפי החלל. התנאי הראשון לאחריות הנ"ל הוא שתהיה לך אדמה, שיהיה לך מקום אשר יש לך אחריות כלפיו. אדמה זו אינה סתם אדמה, אדמה זו ניתנה לנו ע"י הקב"ה. לכן עלינו להנהיג בה מוסר ודרך-ארץ, בכדי שנוכל להנהיג בה את רצונו וחכמתו של האל.

על-כן, זעזוע מעין זה אמור להוציא את הזקנים ואת השופטים משלוותם. הם לא אמורים להיות רגועים כאשר יש מקרי רצח ואלימות באדמתם. הם: הזקנים, המנהיגים ותלמידי-החכמים אמורים לטפל באותו חלל הזרוק באדמתם. הם אמורים לעשות את חשבון הנפש שלהם ולגלות אחריות כלפי מצב העם. המשנה בסוף מסכת סוטה תמחה על העובדה שדווקא הזקנים יוצאים לטפל במת, והיא משיבה:

"וכי על דעתינו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן אלא שלא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזון ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה".

זאת אומרת שהאחריות היא על מכתבי המוסר בעם, הרמב"ם היטיב לפרש זאת: "רצונם בכך שאנחנו לא הזנחנוהו ולא נתרשלנו בעינו שנהיה כאלו גרמנו להריגתו".

דברים אלו משלימים נכונה את פתיחתה של הפרשה: "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתְּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ". אומרת לנו התורה, שגם בעת מלחמת ירושת הארץ, עליך לנהוג בצדק. עליך לרדוף אחר הצדק, כך תוכל לרשת את הארץ. רדיפה אחר הצדק באה לידי ביטוי בהליכה אחר בית-דין יפה, ושאלת הזקנים כיצד לרשת- דהיינו שגם במלחמה יש צורך לנהוג במוסר. על-כן השופט צריך להוביל, להיות בשער ולא ספון בביתו.

על הפסוק: "כִּי תִצָּא אִשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנֶאֱכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שֶׁלֵּם יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה", יש לדייק מדוע נאמר ונאכל גדיש בלשון עבר? משיב על-כך התלמוד בדרשה מעניינת והיא: "אמר רב שמעון בר נחמני אמר רב יונתן: אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה, שנאמר: כי תצא אש ומצאה קוצים, אימתי אש יוצאה? בזמן שקוצים מצוין לה; ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה, שנאמר: ונאכל גדיש ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש, שנאכל גדיש כבר. תאני רב יוסף, מאי דכתיב: ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר? כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים; ולא עוד, אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה, שנאמר: והכרתי ממך צדיק ורשע. בכי רב יוסף, כולי האי נמי לאין דומין! א"ל אביי: טיבותא הוא לגבייהו, דכתיב: כי מפני הרעה נאסף הצדיק".

לאור הדברים הללו, הצדיקים נושאים באחריות כלפי הרשעים. יתרה מכך, הצדיקים נפגעים תחילה בגלל עוונותיהם של הרשעים. על-כן מצווה אותנו התורה לשים עלינו שופטים ושוטרים, ללכת אל הכהן והנביא, לדאוג למלוכה תקינה כדי למנוע מצב של שפיכות דמים והידרדרות מוסרית. במקביל על ההנהגה להבין את שליחותה ולקחת אחריות על מעשי הרצח וביזה הנעשים באדמתה, כל-שכן באדמתו של הקב"ה.

במדינה מתוקנת האחריות כוללת: למנהיג יש אחריות גם למעשיו של הרשע. אם השופט והכהן עדיין מזדעזע ממקרי הרצח ולא עובר על כך לסדר היום, אלא עדיין מתייחס לכך כאירוע חריג, אזי החברה היא בריאה ומתוקנת ויש קשר בין כל שכבות האוכלוסייה. אולם כאשר יש נתק בין שכבות העם השונות ואין את תחושת האחריות והסולידריות, אין קשר בין קבוצות האוכלוסייה המגוונות, דבר המוביל לאנדרלמוסיה ופירוק החברה.

הכותב הינו: הרב יהושע גלזמן
מרבני צהר

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של ישרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f